

มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ
Occupational Standard and Professional Qualifications

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน

จัดทำโดย สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)

1. ชื่อมาตรฐานอาชีพ

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน

2. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐาน

N/A

3. ทะเบียนอ้างอิง (Imprint)

N/A

4. ข้อมูลเบื้องต้น

เมื่อกล่าวถึง ศิลปกรรมไทย เป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดความรู้ ผ่านทักษะและประสบการณ์จนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางความงามเฉพาะด้าน มีคุณค่าที่แสดงถึงอารยธรรมของไทย ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ และภูมิปัญญา ที่ชนชาติไทยได้คัดสรรและเรียนรู้ที่จะประดิษฐ์คิดค้นกรรมวิธี ขั้นตอน ที่ทำให้งานช่างศิลปกรรมเหล่านั้นได้รับยกย่องให้เป็นงานศิลป์แผ่นดิน โดยงานศิลป์แผ่นดินนั้นเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ ประเพณี และยังได้รับการอุปถัมภ์จากหน่วยงานของรัฐเสมอมา งานศิลปกรรมไทยจึงยังคงถือปฏิบัติเป็นอาชีพที่ได้รับการสืบทอดเรื่อยมา

ปัจจุบันการนำต้นทุนจากมรดกทางวัฒนธรรมมาเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป งานศิลป์แผ่นดินหรืองานหัตถศิลป์ระดับสูงกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันในสถานประกอบการ สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้คุณค่าของผลงานเหล่านั้นไม่เพียงเป็นเครื่องยืนยันความสามารถของงานช่างไทยเท่านั้น ยังเป็นเครื่องสะท้อนถึงความต้องการของตลาดแรงงานที่ยังคงมีกำลังการผลิต มีตลาดรองรับ และเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นไทยได้อีกด้วย

กลุ่มงานช่าง 5 กลุ่ม ที่มีผู้ให้ความสนใจ และเป็นกำลังหลักในการเผยแพร่ทักษะฝีมือของศิลปะไทยในปัจจุบัน อีกทั้งยังต้องการได้รับการผลักดันและสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงานรัฐ ในการที่จะสร้างเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการฝึกอบรมและทดสอบสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างรัก ช่างหัวโขน ช่างพัสดราภรณ์

ช่างเขียน เป็นงานช่างที่มีความสำคัญต่องานช่างทุกกลุ่ม ผู้ที่มีทักษะขั้นสูงในงานช่างเขียนจะสามารถสร้างสรรค์งานประเภทอื่น ๆ ได้อย่างงดงาม ถูกต้อง และมีมาตรฐาน ช่างเขียนนั้นหมายรวมถึงผู้วาดลวดลาย ออกแบบลวดลาย เขียนสีด้วยพู่กัน

ช่างปั้น เป็นช่างที่มีส่วนสำคัญในการตกแต่งงานสถาปัตยกรรม การซ่อมแซมบูรณะอาคาร ศาสนสถานที่มีการใช้ปูนปั้นเป็นส่วนประกอบ ทั้งที่เป็นการปั้นปูนสด และปูนสำเร็จรูป ผู้ที่จะสามารถมีความชำนาญในด้านทักษะทางประติมากรรมแล้วยังต้องมีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของวัสดุ ส่วนประกอบ ส่วนผสม และการใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงานด้วย

ช่างรัก เป็นช่างที่มีความรู้ด้านการนำยารักษามาใช้เป็นส่วนประกอบในการสร้างสรรค์งานศิลปะไทยได้แก่ งานลายรดน้ำ งานประดับมุก งานประดับกระจก เครื่องเงิน ตลอดจนการปิดทอง รักคือวัสดุสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้ผลงานสร้างสรรค์ตามประเภทต่าง ๆ นี้เกิดความงามขึ้นด้วยกรรมวิธีที่แตกต่างออกไปอีก งานรักจึงเป็นที่ต้องการของแวดวงศิลปะไทยอย่างมาก จึงเกิดหลักสูตรที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสนใจได้เรียนรู้ และการรับรองความสามารถ เช่น หลักสูตรเครื่องเงิน 800 ชั่วโมง โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โครงการฝึกอบรมความรู้ด้านศิลปกรรมของช่างสิบหมู่ที่เปิดสอนให้แก่บุคคลทั่วไปจำนวนจำกัด ปีละ 1 ครั้ง เป็นต้น

ช่างหัวโขน เป็นงานหัตถศิลป์ระดับสูงที่ผู้ที่จะสามารถทำหัวโขนได้นั้นจะต้องมีความเข้าใจในขนบ และมีความเข้าใจในกระบวนการสร้างสรรค์ ตลอดจนการแก้ไขปัญหา แต่เดิมนั้นหัวโขนสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงโขน ผู้เล่นมักมีความสัมพันธ์กับช่างผู้ทำเพื่อปรับลดขนาดของหัวโขนให้มีความพอดีสำหรับใช้ในการแสดง ปัจจุบันหัวโขนเป็นตัวแทนของมรดกทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ความต้องการหัวโขนมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ในการประกอบพิธีไหว้ครูต่าง ๆ มีการนำหัวโขนมาประกอบพิธีด้วย เช่นนี้แล้วช่างหัวโขนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ในปี พ.ศ. 2561 องค์กรยูเนสโกประกาศให้โขนเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติรายการแรกของประเทศไทย จึงเกิดการสำรวจกลุ่ม คณะ ที่ยังคงมีการจัดแสดงโขน

เป็นการรวบรวมเครือข่ายที่ทำให้ช่างทำหัวโขนมีโอกาสในการเผยแพร่ผลงานได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นจากเดิมที่อาจมีการเผยแพร่เฉพาะคนรู้จักเท่านั้น

ช่างพัสดราภรณ์ เป็นงานช่างที่เป็นส่วนประกอบหลักประการหนึ่งในการแสดงโขน พัสดราภรณ์คือเครื่องโขน ประกอบด้วย ชุดการแสดง และหมายรวมถึงชุดละครที่ต้องใช้ทักษะด้านการตัดเย็บและการปักด้วยวัสดุต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความงาม และยังคงขนบของลวดลายบางประการไว้ อย่างไรก็ตามกลุ่มช่างปักผ้าเครื่องโขน ละครนี้มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากราคาของวัสดุค่อนข้างสูง เพราะเป็นวัสดุนำเข้าจากต่างประเทศ ชุดมีอายุการใช้งานนาน ในด้านการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มช่างใหม่ ๆ เขารับการถ่ายทอดและสืบสานความรู้เป็นไปด้วยความยากลำบาก หากมีการสนับสนุนด้านการแสดงโขนละครมากขึ้นก็ย่อมส่งผลให้กลุ่มช่างพัสดราภรณ์มีงานมาก ขึ้นได้

การสร้างแรงจูงใจในการสงวนรักษาองค์ความรู้ด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชนจะสามารถทำให้ชุมชนที่มีวิถีของการปักผ้าเครื่องโขน ละครเหล่านี้มีความเข้มแข็ง และถ่ายทอดทักษะที่สั่งสมอยู่กับตัวนั้นให้เป็นชุดองค์ความรู้ในการฝึกทักษะวิชาชีพได้ต่อไป

งานช่างศิลป์แผ่นดิน มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ เป็นการส่งเสริมการสำนึกในคุณค่าของ ภูมิปัญญาและความพัฒนาทางด้านงานศิลปวัฒนธรรม กลุ่มช่างรุ่นใหม่ที่มีความสนใจฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ แมว่าไม่ได้อยู่ในระบบของสถานศึกษาก็สามารถได้รับการยกย่อง และมีเครื่องยืนยันความสามารถด้วยการฝึกอบรมและทดสอบสมรรถนะวิชาชีพเพื่อเป็นการรับรองความสามารถ และเพิ่มโอกาสการแข่งขันที่สามารถยกระดับสู่สากลได้ ในกลุ่มประเทศที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับไทย จะมีกลุ่มงานช่างต่าง ๆ ที่ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมออกจำหน่าย หากช่างไทยมีทักษะฝีมือที่มีคุณภาพสูง

ผ่านการรับรอง จะเป็นฐานให้กลุ่มงานช่างศิลป์แผ่นดินเป็นที่รับรู้และต้องการของนานาชาติ

5. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐานในแต่ละครั้ง

N/A

6. ครั้งที่

ครั้งที่ 1

7. คุณวุฒิวิชาชีพที่ครอบคลุม (Professional Qualifications included)

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน

สาขางานศิลป์แผ่นดิน

อาชีพช่างรักแบบศิลปะไทย ระดับ 4

8. คุณวุฒิวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง (Related Professional Qualifications)

N/A

9. หน่วยสมรรถนะทั้งหมดในมาตรฐานอาชีพ (List of All Units of Competence within this Occupational Standards)

รหัสหน่วยสมรรถนะ	เนื้อหา
01311	จัดเตรียมยางรัก
01312	จัดเตรียมวัสดุ เครื่องมืออุปกรณ์ ในการผสมรักสมุก

10. ระดับคุณวุฒิ

10.1 สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน อาชีพช่างรักแบบศิลปะไทย ระดับ 4

คุณลักษณะของผลการเรียนรู้ (Characteristics of Outcomes)

เป็นหน่วยสมรรถนะที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการกรองยางรักกรอง สามารถทำการกรองยางรักได้ สามารถระบุการจัดเก็บยางรักที่ผ่านการกรองได้อย่างเหมาะสม เตรียมรักสมุกได้ตามขั้นการผสม และสามารถป้องกันพิษจากยางได้

การเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพ (Qualification Pathways)

ผู้ที่เข้าสู่คุณวุฒิวิชาชีพ อาชีพช่างรักแบบศิลปะไทย ระดับ 4 ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปีบริบูรณ์
2. มีประสบการณ์ในงานช่างรักแบบศิลปะไทย ไม่น้อยกว่า 1 ปี
3. ผ่านเกณฑ์คุณสมบัติด้านวิชาชีพ (Professional Profile) รวมกับการสอบสัมภาษณ์ และการสอบสาธิตการปฏิบัติงานสำหรับหน่วยสมรรถนะในระดับนี้จำนวน 2 หน่วย

หลักเกณฑ์การต่ออายุหนังสือรับรองมาตรฐานอาชีพ

N/A

กลุ่มบุคคลในอาชีพ (Target Group)

ผู้ที่ปฏิบัติงานในอาชีพช่างรักแบบศิลปะไทย

หน่วยสมรรถนะ (หน่วยสมรรถนะทั้งหมดของคุณวุฒิวิชาชีพนี้)

01311 จัดเตรียมยางรัก

01312 จัดเตรียมวัสดุ เครื่องมืออุปกรณ์ ในการผสมรักสมุก

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่

1. ตารางแสดงหน้าที่ 1

ประกาศใช้ ณ 21/07/2565

ตาราง 1 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY PURPOSE , KEY ROLES , KEY FUNCTION

ความมุ่งหมายหลัก Key Purpose	บทบาทหลัก Key Roles		หน้าที่หลัก Key Function	
	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
อนูรักษ์ สืบสานและพัฒนาศิลปะประจำชาติเพื่อเศรษฐกิจสร างสรรค์	01	การอนูรักษ์ศิลปะประจำชาติ	013	งานช่างรักแบบศิลปะไทย

คำอธิบาย ตารางแผนผังแสดงหน้าที่เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานเพื่อให้ได้หน้าที่หลัก (Key Function)

2. ตารางแสดงหน้าที่ 1 (ต่อ)

ประกาศใช้ ณ 21/07/2565

ตาราง 2 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY FUNCTION , UNIT OF COMPETENCE , ELEMENT OF COMPETENCE

หน้าที่หลัก Key Function		หน่วยสมรรถนะ Unit of Competence		หน่วยสมรรถนะย่อย Element of Competence	
รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
013	งานช่างรักแบบศิลปะไทย	01311	จัดเตรียมยางรัก	013111	เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และกรองรัก
				013112	แบ่งชนิดของยางรักก่อนนำไปใช้
				013113	เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ในการป้องกันพิษจากยางรัก
		01312	จัดเตรียมวัสดุ เครื่องมืออุปกรณ์ ในการผสมรักสมุก	013121	เตรียมผงสมุกในการทำรักสมุก
				013122	ผสมยางรักกับผงสมุก
				013123	ทดสอบการแห้งของรักสมุก

คำอธิบาย

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่ (ต่อ) เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานหลังจากได้หน้าที่หลัก (Key Function) เพื่อให้ได้ หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) และหน่วยสมรรถนะย่อย (Element of Competence)

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 01311
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ จัดเตรียมยางรัก
3. ทบทวนครั้งที่ N/A
4. สร้างใหม่ ปรับปรุง

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

ช่างรักแบบศิลปะไทย TSCO 2452.64 ช่างปิดทอง, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

บุคคลผู้มีสมรรถนะตามหน่วยสมรรถนะนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการกรองยางรักกรอง สามารถทำการกรองยางรักได้ สามารถระบุงการจัดเก็บยางรักที่ผ่านการกรองได้อย่างเหมาะสม

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างรักแบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
013111 เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และกรองรัก	1.1 เตรียมวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการกรองยางรักกรอง 1.2 กรองยางดิบรัก ให้ได้อย่างรักใส่ได้ 1.3 จัดเก็บรักษายางรักที่ผ่านการกรองได้เหมาะสม	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
013112 แบ่งชนิดของยางรักก่อนนำไปใช้	2.1 ระบุคุณลักษณะของยางรักที่สามารถนำไปผสมทำรักผสมได้ 2.2. ระบุคุณลักษณะของยางรักที่สามารถนำไปทำยางรักที่ใช้ในกา รทาพื้นผิวชิ้นงานได้ 2.3 ระบุคุณลักษณะของยางรักที่สามารถนำไปทำยางรักที่ใช้ในกา รทาพื้นผิวให้เป็นรักเงาได้	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
013113 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ในการป้องกันพิษจากยางรัก	3.1 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันตนเองจากพิษของยางรัก 3.2 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันผู้ร่วมงานจากพิษของยางรัก 3.3 ปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากพิษของยางรักได้	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจในวัสดุ อุปกรณ์การกรองยางรัก ได้อย่างเหมาะสม
2. ความรู้และมีทักษะ เรื่องยางรักประเภทต่าง ๆ
3. ความเข้าใจและทักษะการกรองยางรักได้อย่างปลอดภัย
4. สามารถทำการจัดเก็บยางรักที่กรองได้อย่างปลอดภัย
5. ความรู้และทักษะการกรองยางรักเงา
7. ความเข้าใจและมีทักษะ เรื่องชุดป้องกันร่างกายในการทำงานยางรัก
8. ความรู้เรื่องอาการแพ้ยางรัก
9. ความรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น จากพิษของยางรัก

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การกรองยางรัก
2. ทักษะการกรองยางรักได้ ยางรักที่กรองออกมาเป็นประเภทต่าง ๆ
3. ทักษะการกรองยางรักได้อย่างปลอดภัย
4. ทักษะการจัดเก็บยางรักอย่างปลอดภัย
5. ทักษะการเรื่องชุดป้องกันร่างกายในการทำงานยางรัก
6. ทักษะเรื่องอาการแพ้ยางรัก
7. ทักษะการปฐมพยาบาลเบื้องต้น จากพิษของยางรัก

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้การกรองยางรัก แบบภูมิปัญญาหรือตามวิธีการของช่างแบบดั้งเดิม
2. ความรู้ในการจัดเก็บยางรักที่ผ่านการกรอง
3. ความรู้ในการจัดเก็บยางรักอย่างปลอดภัย
4. ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การป้องกันตนเองและผู้ร่วมงาน
5. ความรู้เรื่องอาการแพ้ยางรัก
6. ความรู้ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น จากพิษของยางรัก

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

ภาพถ่ายหรือสื่อบันทึกผลงานการทำงานการกรองยางรัก หรือยางรักที่ช่าง ได้ทำการกรองออกมา ให้เป็นตัวอย่าง

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายวัสดุ อุปกรณ์ การกรองยางรัก
2. ระบุหรืออธิบายการกรองยางรัก ได้อย่างถูกวิธีการกรองแบบดั้งเดิม หรือแบบความชำนาญของช่างรัก
3. ระบุหรืออธิบายด้วยวิธีการที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาช่างรัก
4. ระบุและอธิบายการป้องกันตนเองและผู้ร่วมงาน
5. ระบุและอธิบายการรักษาอาการแพ้ยางรักเบื้องต้นได้
6. ระบุและอธิบายการปฐมพยาบาลเบื้องต้น จากพิษของยางรัก

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้และทักษะการใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการกรองยางรัก
2. ความรู้ในการกรองยางรัก ผลงานยางรักที่น่าเสนอหรือนำมาเป็นตัวอย่าง
3. ความสมบูรณ์ของยางรักที่ผ่านการเก็บรักษาได้อย่างปลอดภัย
4. ความรู้และลักษณะของยางรัก ที่สามารถนำมาผสมให้เป็นรักสนุก
5. ความรู้และลักษณะของยางรักเงาที่สามารถนำไปใช้งาน
6. ความรู้และทักษะเรื่องชุดป้องกันร่างกายในการทำงานยางรักเบื้องต้น
7. ความรู้และทักษะเรื่องอาการแพ้ยางรัก
8. ความรู้และเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น จากพิษของยางรัก

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลความรู้โดยการสอบสัมภาษณ์
3. แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ดังต่อไปนี้

1. ความรู้และทักษะการใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการกรองยางรัก
2. ความรู้ในการกรองยางรัก ผลงานยางรักที่น่าเสนอหรือนำมาเป็นตัวอย่าง
3. ความสมบูรณ์ของยางรักที่ผ่านการเก็บรักษาได้อย่างปลอดภัย
4. ความรู้และลักษณะของยางรัก ที่สามารถนำมาผสมให้เป็นรักสนุก
5. ความรู้และลักษณะของยางรักเงาที่สามารถนำไปใช้งาน
6. ความรู้และทักษะเรื่องชุดป้องกันร่างกายในการทำงานยางรักเบื้องต้น
7. ความรู้และทักษะเรื่องอาการแพ้ยางรัก
8. ความรู้และเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น จากพิษของยางรัก

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

ช่างรัก เป็นงานที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติมาใช้งาน ยางรักเป็นยางจากต้นไม้มชนิดหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ได้ แต่ต้องผ่านขั้นตอนก่อนนำมาใช้งาน

ช่างรัก ต้องคัดเลือกยางรักที่ดีนำมาผสมเป็นรักสนุก และมีวิธีการผสมเพื่อให้ได้รักสนุกที่ดีในการนำไปใช้งานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ในทุกพื้นผิวที่นำรักสนุกทำพื้นให้เกิดความแข็งแรง เมื่อแห้งสนิทแล้วสามารถขัดแต่งปรับพื้นผิวให้เรียบได้

ยางรัก ที่นำมาใช้งานนั้นช่างส่วนใหญ่ใช้มือสัมผัส ในการทำงาน ทุกขั้นตอนทำให้มีโอกาสที่จะถูกยางรักติดตัวตลอดเวลา

โดยที่ไม่รู้ตัวจะส่งผลให้ยางรักติดบนผิวหนังเป็นเวลานาน และส่งผลให้เกิดอาการแพ้ ยางรักได้

ในส่วนใหญ่ช่างรักจะทำที่บ้านหรือห้องทำงานที่แบ่งออกมาเป็นสัดส่วนในการทำงานโดยเฉพาะ แต่ก็ยังมีโอกาสที่จะมีการแพ้ยางรัก

หรืออากาศในห้องทำงานส่งผลต่อผู้ร่วมงาน บุคคลอื่น ๆ ได้ จึงเป็นสาเหตุให้มีการดูแลรักษาช่างรักที่ใช้ยางรักในการทำงานอย่างเหมาะสมและถูกวิธีในเบื้องต้นได้

ความรู้เรื่องแหล่งที่มาของยางรักและคุณสมบัติของยางรัก

ยางรัก เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตเครื่องเงิน ทำหน้าที่ประสานคล้ายกาวหรือเรซินทำให้โครงไม้ของเครื่องจักสานให้มีความแข็งแรง

ขณะเดียวกันเมื่อแห้งแล้วมีคุณสมบัติคล้ายพลาสติก น้ำซึมผ่านไม่ได้ และยังทำหน้าที่เป็นวัสดุเคลือบผิว และยึดอายุการใช้งานของเครื่องจักสานได้เป็นอย่างดี

ต้นรัก หรือ Lacquer Tree มีชื่อทางภาษาพฤกษศาสตร์ว่า MELONORRHOEA USITATA หรือโน แต่ละภาคของประเทศเรียกต่าง ๆ กัน
ภาคกลาง เรียก รักใหญ่ รักน้ำเกลี้ยง และรัก
ภาคเหนือ เรียก ฮักหลวง ฮัก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียก น้ำเกลี้ยง
ภาคตะวันตก (กระเหรี่ยง, กายูจันบุรี) เรียก ชู
ภาคใต้ เรียก รัก

การเตรียมยางรักดิบ รักน้ำเกลี้ยง รักสมุก รักเซ็ด รักใส ยางรักที่นำมาใช้ในงานรักขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ใช้งาน

รักดิบ คือ ยางรักสด ที่ได้จากการกรีด หรือ สับจากต้นรัก ลักษณะเป็นของเหลวสีขาว เมื่อทิ้งไว้สักระยะหนึ่งจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลและจะกลายเป็นสีน้ำตาลไหม้
รักดิบนี้จะต้องผ่านการกรองให้ปราศจาก สิ่งสกปรกปะปน และจะต้องได้รับการข้บน้ำที่เจืออยู่ตามธรรมชาติในยาง ให้ระเหยออกตามสมควรก่อน
จึงนำไปใช้ประกอบงานเครื่องรัก ก่อนนำมาใช้งาน

วัสดุ อุปกรณ์สำหรับใช้ในการกรองยางรัก มีดังนี้

1. ถุงมือ
2. หน้ากากปิดจมูก
3. แวนตา
4. ผ้าขาวบางเนื้อละเอียด
5. สำลี
6. กะละมังสแตนเลส หรือกะละมังพลาสติก 2 – 3 ใบ
7. ไม้พาย ใช้ในการกวนยางรัก
8. ไม้สำหรับทำกรอบ 4 เหลี่ยม วางบนปากกะละมัง
9. เชือกมัดใช้สำหรับผ้าขาวเบาทำกรอบไม้ 4 เหลี่ยม ให้ติดกัน
10. ขวดพลาสติก แบบฝาเปิด ปิดได้ สำหรับเก็บยางรัก
11. กระดาษไขลอกกลาย
12. ผ้าสะอาด ๆ
13. น้ำมันสน
14. น้ำมันทินเนอร์
15. เศษผ้า สำหรับเช็ดทำความสะอาด

อุปกรณ์ทั้งหมดนี้เป็นอุปกรณ์ในการกรองยางรักที่ใช้กันอยู่ และยังมีวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ภูมิปัญญาตามสกุลช่างรักใช้กันอยู่ในบ้านช่างต่าง ๆ ดังนี้

1. ทำกรอบไม้ 4 เหลี่ยมติดกับผ้าขาวบาง 1 ระดับ
2. ระดับที่ 2 ใส่สำลี แล้วปิดด้วยผ้าขาวบาง อีก 1 ระดับ
3. การติดผ้าขาวบาง 3 ระดับ นี้ให้ติดยึดกับกรอบไม้ 4 เหลี่ยมให้แน่น ๆ
4. วางบนกะละมัง ที่เตรียมไว้ ให้พอดีกับขนาด กรอบไม้ที่เตรียมไว้
5. นำยางรักที่เตรียมไว้ มาเทลงบนผ้าขาวเบา ที่ทำไว้ พอประมาณไม่มาก ไม่น้อยไป ผ้าขาวบางจะดกท้องข้าง ทำให้ยางรักค่อย ๆ ไหลผ่านระดับต่าง ๆ ของผ้าที่ทำไว้
ลงไปกะละมังที่รองรับยางรักไว้
6. ใช้ไม้พายค่อย ๆ กวน คน ให้เศษผงต่าง ๆ ที่ติดผ้ากรอง หลุดออกจากผ้า และให้ยางรักไหลผ่านลงมาตลอดเวลา
7. การกรองยางรัก ต้องทำกลางแจ้ง ที่มีแสงแดดจัด ๆ จะทำให้ยางรักไหลออกมาได้ดี
8. จะได้ยางรักใส แบบที่ไม่มีเศษผง ติดอยู่กับยางรัก และทำให้ได้ยางรักที่สะอาดมากขึ้น
9. การเก็บยางรักที่ผ่านการกรองมาแล้วนั้นสามารถใส่ถัง หรือภาชนะอื่น ๆ ที่ช่างใส่อยู่ เมื่อใส่ยางรักลงในภาชนะแล้วให้ปิดหน้าของรักด้วยกระดาษไขลอกกลาย
ให้สนิทหน้าของยางรักแล้วปิดฝา ตามภาชนะที่ใสในสนิท ไม่ให้มีอากาศเข้าไปได้ เพราะจะทำให้ยางรักแห้งได้
10. การกรองยางรัก 1 ครั้งด้วยวิธีกรานี้ จะได้ยางรักใส ที่สามารถนำไปใช้ในการผสมรัก ในการทำรักสมุก

การแบ่งชนิดของยางรักก่อนนำไปใช้

รักดิบ คือ ยางรักสด ที่ได้จากการกรีด หรือ สับจากต้นรัก ลักษณะเป็นของเหลวสีขาว เมื่อทิ้งไว้สักระยะหนึ่งจะ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล และ จะกลายเป็นสีน้ำตาลไหม้
รักดิบนี้จะต้องผ่านการกรองให้ปราศจากสิ่งสกปรกปะปน และ จะต้องได้รับการข้บน้ำที่เจืออยู่ตามธรรมชาติในยาง ให้ระเหยออกก่อน จึงนำไปใช้ประกอบงานช่างรักได้

ชนิดของยางรัก ประเภทต่าง ๆ

- ยางรักจีน
- ยางรักญี่ปุ่น

- ยางรักเวียดนาม
- ยางรักไทย ยางรักพม่า

1. ยางรักทำสมุก ต้องใช้ยางรักดิบ หรือยางรักสด ที่เก็บในภาชนะปิดสนิทอย่างดี ไม่มีการส่วนหรือผสมสารปรุงแต่งอื่น ๆ ต้องไปผ่านกระบวนการเพียงกรองให้ละเอียด ประมาณ 1 - 2 ครั้ง ในขั้นตอนการกรองยางรัก ให้ได้ยางรักที่สะอาดไม่มีเปลือกไม้ เศษผง ทราญ บ่อยอยู่กับยางรัก ยางรักที่ผ่านการกรองในขั้นตอนนี้จะได้ยางรักใส สามารถนำไปผสมทำรักสมุกได้

2. ยางรักสำหรับใช้ทาชิ้นงาน โดยการนำยางรักที่ผ่านการกรอง 1 ครั้งได้ยางรักใส มาทำการกรองเป็นครั้งที่ 2 โดยการเพิ่มระดับในการกรอง ดังนี้

- ระดับที่ 1 วางผ้าขาวบาง สำลี แล้วปิดด้วยผ้าขาวเบา อีก 1 ระดับ
- ระดับที่ 2 วางผ้าขาวบาง สำลี แล้วปิดด้วยผ้าขาวเบา อีก 1 ระดับ จะเป็นการกรองแบบใช้ผ้าและสำลี 2 ระดับ จะทำให้ได้น้ำยางรักที่สะอาด และมีคุณสมบัติในการใช้งานทาพื้นผิวชิ้นงานที่ดี

3. ยางรักเงา ได้จากขบวนการ แบบเดียวกับการกรอง ทำสมุก ยางรักใช้ทาพื้นผิวชิ้นงาน แต่ต้องทำการกรองเพิ่มอีกประมาณ 2 - 3 ครั้ง ให้ยางรักมีการขุ่นน้ำที่เจือปนอยู่ออกให้มากที่สุด และปราศจากสิ่งปะปน จะได้ยางรักที่มีความใส เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล และ จะกลายเป็นสีน้ำตาลหรือดำก็ได้ จะมีความมันเงาในเนื้อของยางรักให้เห็น จะได้ยางรักที่สามารถใช้ทาในครั้งสุดท้าย ทำให้พื้นผิวชิ้นงานมีความมันเงาสวยงาม

4. รักเซ็ด คือ รักน้ำเกลี้ยงหรือรักใสที่ผ่านการกรอง 1 ครั้ง ผสมกับน้ำมันตังอิ้ว น้ำมันยาง (ใช้ยาเรือ) เล็กน้อย ตามสัดส่วนของข้าง นำมาเคี่ยวบนไฟอ่อน ๆ ไล่น้ำในส่วนที่ยังอยู่ในยางรัก ให้ระเหยออกให้หมด จนได้เนื้อรักขุ่น และเหนียว รักเซ็ดนี้ใช้แตะ ทา หรือ เซ็ดลงบนพื้นชิ้นงาน เช่น ลายรดน้ำ เซ็ดรักปิดทองคำเปลว ยางรักบางแห่งเรียกว่า “น้ำเกลี้ยง” หรือ “รักน้ำเกลี้ยง” ก็มี “รัก หรือ ยางรัก” แต่ละชนิดที่ข้างรัก ใช้ประกอบงานข้างรัก รักน้ำเกลี้ยง คือ รักดิบที่ผ่านการกรอง และได้รับการขุ่นน้ำเรียบร้อยแล้ว เป็นน้ำยางรักบริสุทธิ์ จึงเรียกว่า “รักน้ำเกลี้ยง” เป็นวัสดุพื้นฐาน ในการประกอบงานเครื่องรักชนิดต่าง ๆ เช่น ผสมสมุก ทาหรือถมพื้นผิวผิว ยางรักแต่ละชนิด แต่ละที่ ที่ข้างรักได้นำมาใช้ นั้น มีคุณภาพไม่เหมือนกัน แต่ละครั้งก็ไม่เหมือนกัน ข้างรักต้องมีการทดสอบ ทดลองคุณภาพของยางรักทุกครั้งที่ได้ยางรักมาใช้ จะได้ทำให้คุณภาพของยางรักและผลงานที่ใช้ยางรักออกมาได้คุณภาพที่ดี

การจัดเก็บยางรักที่ผ่านการกรอง

1. ถังน้ำพลาสติกมีฝาปิด ขนาดเล็ก สีเข้ม ๆ ไม่ให้โดยแสงแดด
2. กระจกใสลากลาย
3. ภาชนะอื่น ๆ ที่ทำตามภูมิปัญญา
- นำยางรักที่ผ่านการกรองใสในภาชนะ ประมาณ 1 ใน 3 ส่วนของภาชนะแล้วปิดด้วยกระจกใสลากลาย ตัดตามรูปแบบปากภาชนะ 2 ระดับ แล้วปิดฝาภาชนะให้สนิทไม่ให้อากาศเข้าไปได้
- เก็บภาชนะในห้องที่มีอากาศถ่ายเท ไม่ร้อนมาก เพื่อป้องกันยางรักแห้ง หรืออบอยู่ในห้องร้อน ๆ ไม่ให้โดนแสงแดด หรือใช้ผ้าคลุมให้ทับแสงและกันน้ำ
- วางภาชนะให้สูง ให้สูงจากมือเด็ก ๆ

อุปกรณ์การป้องกันพิษของยางรักเบื้องต้น

1. ชุดเสื้อผ้า สวมใส่มิดชิด เสื้อแขนยาว
2. ถุงมือ
3. หน้ากากปิดจมูก
4. หน้ากากกันสารเคมี
5. แวนตา
6. ผ้าสะอาด
7. น้ำมันทีนเนอร์ (ใช้ทำความสะอาดเมื่อร่างกายติดยางรัก เบื้องต้น)
8. น้ำมันสน (ใช้ทำความสะอาดเมื่อร่างกายติดยางรัก เบื้องต้น)
9. พัดลมดูดอากาศ (ใช้ในการระบายอากาศออกจาก ห้องทำงาน)
10. พัดลมเพดาน หรือพัดลมติดผนัง (ใช้ในการระบายอากาศออกจาก ห้องทำงาน)
11. ชุดยาแก้อากาศแพ้ยางรัก
  - แปะเอ็นทาดิว (แปะทาแก้อาการคัน)
  - เหล้าขาว 40 ดีกรี (ผสมกับดินสอพองทาตัวที่ ๆ คัน)
  - ยาแก้ลมพิษหรือผื่นลมพิษ
  - ยาแก้อาการแพ้ยางรักตามภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - ยาแก้แพ้ตามภูมิปัญญาบ้านข้างรัก

อาการแพ้ยางรักที่ควรระวังเบื้องต้น

เบื้องต้น เป็นอาการของผู้ที่สัมผัสหรือได้รับไอระเหยของยางรักโดยตรงในขณะที่ทำงานหรืออยู่ใกล้ ๆ สถานที่ที่ทำงานยางรัก และเป็นผู้ที่ร่างกายอ่อนแอจะมีความรู้สึกระคายเคืองผิวหนัง ที่สัมผัสยางรักโดยตรง หรือติดมากับเสื้อผ้า ใบหน้า ข้อพับต่าง ๆ ซอกคอ เปลือกตา ตามลำตัว

อาการเบื้องต้นนั้นจะผื่นแดง และมีอาการคันตามบริเวณที่เกิดผื่นแดง และอาการจะที่อาการบวม หรือพองตุ่มน้ำใส ๆ ถ้าไปเกา จะยิ่งรุกรามไปอีกเรื่อย ๆ อาการชาหรือแสดงอาการเร็ว ของผื่นแดงนั้นขึ้นอยู่กับบุคคล บางที่ 2 – 3 วันจึงแสดงอาการออกมาให้เห็น บางที่ก็แสดงผลของอาการได้เร็วขึ้นอยู่ว่ารับพิษของยางรักมากหรือน้อยไม่เท่ากัน

ขั้นตอนการกรองยางรัก อาจจะมีวิธีอื่น ๆ ตามภูมิปัญญา ผู้เข้ารับการประเมินสามารถ นำวิธีการและขั้นตอนอื่น ๆ มานำเสนอได้ ตามองค์ความรู้ของช่างรัก ที่ทำกันมาในบ้าน หรือตามสกุลช่างรักก็ได้

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

18.1 การสอบปฏิบัติ

18.2 การสอบสัมภาษณ์

18.3 รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 01312
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ จัดเตรียมวัสดุ เครื่องมืออุปกรณ์ ในการผสมรักสมุก
3. ทบทวนครั้งที่ N/A
4. สร้างใหม่ ปรับปรุง

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

ช่างรักแบบศิลปะไทย TSCO 2452.64 ช่างปิดทอง, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

หน่วยสมรรถนะนี้ประกอบไปด้วย การใช้อุปกรณ์ในการเตรียมยางรัก ตามขั้นการผสม การป้องกันพิษจากยาง

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างรักแบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
013121 เตรียมผงสมุกในการทำรักสมุก	1.1 ทำผงสมุก จากวัสดุธรรมชาติใบตอง โปมะพร้าวได้ 1.2 ทำผงสมุกจากผงอิฐ ผงปูนได้ 1.3 ทำผงสมุกจากดินสอพองได้	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
013122 ผสมยางรักกับผงสมุก	2.1 ระบุขั้นตอนการทำผสมรักสมุก 2.2 ผสมรักสมุกกับผงสมุกต่าง ๆ ได้ 2.3 จัดเก็บรักสมุกที่ผสมแล้วได้อย่างเหมาะสม	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
013123 ทดสอบการแห้งของรักสมุก	3.1 ระบุวิธีการทดสอบรักสมุก 3.2 ทดสอบรักสมุกได้ 3.3 แก้ไขปัญหาของรักสมุกให้สามารถใช้งานได้	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจเรื่องผงสมุกประเภทต่าง ๆ
2. ความเข้าใจวิธีการผสมรักสมุก
3. ความรู้และทักษะการเลือกชนิดยางรักที่นำมาใช้ผสมรักสมุก
4. ความเข้าใจในการเลือกใช้ผงสมุกประเภทต่าง ๆ ในการทำสมุก

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการทำผสมงประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ผสมยางรัก
2. ทักษะในการผสมรักกับผสมงประเภทต่าง ๆ
3. ทักษะการแก้ปัญหาการผสมรักสมุก
4. ความรู้การและทักษะการจัดเก็บรักสมุก

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้การผสมผสมงประเภทต่าง ๆ กับยางรัก
2. ความรู้วิธีการผสมรักสมุกประเภทต่าง ๆ
3. ความรู้ในการแก้ปัญหาการผสมรักสมุก
4. ความรู้ในการทดสอบรักสมุก
5. ความรู้ในการจัดเก็บรักสมุก

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

ภาพถ่ายหรือสื่อบันทึกผลงานการผสมรักสมุก ระบุหรืออธิบายการทำรักสมุกประเภทต่าง ๆ

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายรูปลักษณ์การใช้ผสมรักสมุก
2. ระบุหรืออธิบายสัดส่วนการใช้ผสมรักสมุก
3. ระบุหรืออธิบายรูปลักษณ์การนำรักสมุกไปถมพื้นประเภทต่าง ๆ ได้
4. ความรู้ในการทดสอบรักสมุก
5. ระบุหรืออธิบายจัดเก็บรักสมุก

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการผสมรักสมุก
2. ความสมบูรณ์ของรักสมุก ที่นำเสนอ
3. ความรู้ในการทดสอบรักสมุก
4. ความรู้และทักษะการจัดเก็บรักสมุก
5. ความสมบูรณ์ของผลงานที่นำเสนอ

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยการทดสอบสัมภาษณ์
2. แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
3. จากผลงานจากแฟ้มหรือชิ้นผลงานที่นำมา นำเสนอเป็นข้อมูล

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ดังต่อไปนี้

1. อธิบายวัสดุ อุปกรณ์เครื่องที่ใช้การผสมรักสมุก
2. ความรู้เรื่องวิธีการผสมรักสมุก
3. ผสมผสมงประเภทต่าง ๆ กับยางรัก
4. การจัดเก็บรักสมุก
5. การแก้ไขปัญหาของการผสมรักสมุกได้อย่างเหมาะสม

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

ผสมง ได้จากการเผาวัสดุธรรมชาติ “สมุก” เป็นวัสดุที่ลักษณะเป็นผง หรือป่นเป็นฝุ่น สมุกที่ใช้ในงานเครื่องรัก แบบไทยประเพณีอย่างโบราณวิธี มี 2 ชนิด

1. สมุกอ่อน สมุกชนิดนี้ ได้แก่ ผงดินสอพอง ผงดินเหนียว เลือดหมูก้อน อย่างใดอย่างหนึ่ง ผสมกับรักน้ำเกลี้ยง ตีให้เป็นเนื้อเดียวกัน ใช้ทารองพื้นที่ต้องการรองพื้นบาง ๆ และเรียบ
2. สมุกแข็ง ได้แก่ ผงถ่านใบตองแห้ง ผงถ่านหุ้ยาคา ผงปูนขาวอย่างใดอย่างหนึ่ง ผสมกับรักน้ำเกลี้ยงตีให้เป็นเนื้อเดียวกัน ใช้ทารองพื้นที่ต้องการรองพื้นหนา และแข็งมาก สมุก คือ สิ่งที่ทำขึ้น เพื่อทารองพื้น หรือ ถมเป็นพื้นชั้นไ่วาระดับหนึ่ง เพื่อช่วยทำให้ผิวหน้าของพื้นที่รองรับอยู่ข้างใต้ มีคุณสมบัติดีขึ้น เฉพาะกรณีงานเขียนน้ำยาปิดทองรดน้ำ มักใช้สมุก ที่ประกอบด้วย ถ่านใบตองแห้งปนผสมกับ ยางรัก กวนให้เข้ากัน ทำเป็นสมุก ใช้ทาหลังพื้นบนพื้นไม้ พื้นผนังถือปูน เป็นต้น

ผงสมุกที่เป็นธรรมชาติ กะลา ใบตอง ทางมะพร้าว และยังมีชนิดอื่น ๆ ที่ช่างรักใช้กันอยู่ตามภูมิปัญญาช่างรัก นำไปเผาแบบการทำถ่าน ให้ได้เป็นผงถ่านไม่ใช่เป็นซีเมนต์ ต้องใช้ความรู้ในการเผาสมุก

ผงสมุกที่ได้นี้ เป็นภูมิปัญญาช่างรัก ช่างหัวโชน แบบโบราณที่ต้องนี้ความรู้และสามารถทำได้เอง ในปัจจุบันมีผู้ทำผงสมุก ชายช่างรัก ช่างหัวโชน สามารถหาซื้อนำมาใช้งานได้

การเผาผงสมุกจากธรรมชาตินี้ต้องใช้เวลาและจำนวนของวัสดุจำนวนมากมาเผา และผงสมุกที่ได้ออกมาก็มีจำนวนน้อยมาก เพื่อเผาออกมาเป็นผงสมุกได้จำนวนน้อยมาก และความร้อนของการเผาที่เป็นอันตราย ช่างรักในปัจจุบัน จึงมีการทำผงสมุกเองน้อยลง

ส่วนผสมของรักสมุก มีดังนี้

1. รักน้ำเกลี้ยงตีให้เป็นเนื้อเดียวกันหรือที่ผ่านการกรองมาแล้วได้อย่างรักใส่ ๆ
2. ผงถ่านที่ได้จากการเผาใบตอง
3. ผงถ่านกะลา ที่ได้จากการเผา ผ่านการร่อนละเอียด
4. ผงถ่านใบตอง ที่ได้จากการเผา ผ่านการร่อนละเอียด
5. ผงถ่านทางมะพร้าว ที่ได้จากการเผา ผ่านการร่อนละเอียด
6. ดินสอพองร่อนละเอียด
7. ผงอิฐ ที่ได้จากการตำ ผ่านการร่อนละเอียด
8. ผงหิน ที่ได้จากการตำ ผ่านการร่อนละเอียด
9. ผงเปลือกหอย ที่ได้จากการเผาและตำเป็นผง ให้ผ่านการร่อนละเอียด
10. ผงถ่านตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาใช้ในการทำรักสมุกได้
11. ผงชนิดต่าง ๆ ที่นำมาใช้ต้องผ่าน การร่อนละเอียด หรือผ่านการกรอง ให้ละเอียด โดยการกรองด้วยที่กรองแบ่ง หรือผ้าตาข่าย ผ้าสกกรีนที่ละเอียด ให้ได้ผงที่มีความละเอียด ๆ

การผสมรักสมุก

1. นำผงสมุก ผ่านการร่อนละเอียดใส่ภาชนะในการผสม ใส่รักน้ำเกลี้ยงผสมสมุก น้ำมันยาง และ ปูนแดงเล็กน้อยผสมรวมให้เป็นเนื้อเดียวกัน ถ้าแข็งเกินไปก็ให้เพิ่มรักน้ำเกลี้ยงผสมลงไปเล็กน้อย
2. การผสมรักสมุกแบบนำส่วนผสมผงสมุกต่าง ๆ มาผสมกับน้ำเกลี้ยงผสมสมุก น้ำมันยางแล้วนำไปตั้งเตาไฟอ่อน ๆ ในการผสมก็ได้ ตามวิธีการของช่างให้ได้รักสมุก
3. การทดสอบรักสมุก ปั้นเป็นก้อน ๆ หรือทำเป็นเม็ด ๆ หลายขนาด วางทิ้งไว้ สังเกตการแห้ง การแข็งตัว ว่ารักสมุกที่ผสมออกมาใช้งาน จะมีระยะเวลาแห้งอีกวัน เพราะการผสมรักสมุกทุกครั้งระยะเวลาการแห้งไม่เท่ากัน

การทดสอบรักสมุก

1. นำรักสมุกทาหรือถอมลงบนพื้นไม้ พื้นปูน พื้นโลหะ เป็นการทดสอบการแห้งของรักสมุก
2. ตั้งทิ้งไว้ให้แห้ง ว่าใช้ระยะเวลาเท่าไรรักสมุกถึงแห้งแข็ง
3. ในกรณีที่รักสมุกไม่แห้งในกลับไปผสมยางรักเพิ่ม หรือใส่ผงสมุกเพิ่ม ขึ้นอยู่กับว่ารักสมุกอ่อนไป หรือรักสมุกแข็งไป
4. ภูมิปัญญาช่างรักอาจมีการใช้ส่วนผสมอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ก็สามารถนำมานำเสนอได้ ตามภูมิปัญญาช่าง

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

18.1 การสอบปฏิบัติ

18.2 การสอบสัมภาษณ์

18.3 รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ